

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA PEDAGOGIK ETIKANI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika yo'nalishi 1-kurs magistranti
Obidova Shohsanam Alisher qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola kelajakdagi o'qituvchilarda pedagogik axloqni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi. Unda kasbiy o'qitishda axloqiy tamoyillarning o'rni ko'rib chiqiladi, axloqiy xulq-atvor, muloqot ko'nikmalari va kasbiy mas'uliyatning ahamiyati ta'kidlanadi. Tadqiqot ta'lim dasturlari, amaliy mashg'ulotlar va psixologik yordam orqali pedagogik axloqni tarbiyalashning samarali strategiyalarini ta'kidlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yaxshi rivojlangan axloqiy asos o'qitish samaradorligini va talabalarning faolligini oshiradi.

Kalit so'zlar: Pedagogik odob, bo'lajak o'qituvchilar, kasbiy mas'uliyat, axloqiy xulq-atvor, muloqot ko'nikmalari, o'qituvchilar malakasini oshirish, axloqiy tarbiya.

Abstract: This article examines the specifics of developing pedagogical ethics in future teachers. It examines the role of ethical principles in professional teaching, emphasizing the importance of ethical behavior, communication skills, and professional responsibility. The study highlights effective strategies for cultivating pedagogical ethics through educational programs, practical exercises, and psychological support. The results show that a well-developed ethical foundation increases teaching effectiveness and student engagement.

Keywords: Pedagogical ethics, future teachers, professional responsibility, ethical behavior, communication skills, teacher development, moral education.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности формирования педагогической этики у будущих учителей. В нем рассматривается роль этических принципов в профессиональном образовании, подчеркивается важность этического поведения, навыков общения и профессиональной ответственности. В исследовании рассматриваются эффективные стратегии развития педагогической этики посредством образовательных программ, практических занятий и психологической поддержки. Результаты показывают, что хорошо разработанная этическая основа повышает эффективность преподавания и вовлеченность студентов.

Ключевые слова: Педагогическая этика, будущие учителя, профессиональная ответственность, этическое поведение, коммуникативные навыки, профессиональное развитие учителя, нравственное воспитание.

Kirish. Pedagogik etika bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy shaxsiyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi jamiyatda katta o'ringa ega bo'lib, uning axloqiy va etik xulq-atvori o'qituvchilarning shaxsiy hamda akademik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ta'lim jarayonida ijobiy muhit yaratish, hurmatga asoslangan muloqotni shakllantirish va odillik tamoyillariga rioya qilish pedagogik faoliyatning ajralmas qismi hisoblanadi.

Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik etikani shakllantirish nazariy bilimlar bilan amaliy tajribani uyg'unlashtirishni talab etadi. Shuning uchun, o'qituvchi tayyorlash dasturlari axloqiy tamoyillar, kasbiy mas'uliyat hamda hissiy intellektni rivojlantirishga qaratilishi lozim. Bundan tashqari, psixologik va pedagogik qo'llab-quvvatlash vositalari orqali bo'lajak o'qituvchilarni axloqiy dilemmalarni hal qilishga o'rgatish va ularda mustahkam axloqiy qadriyatlarni shakllantirish mumkin.

Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik etikani rivojlantirishning o'ziga xos jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, samarali ta'lim metodlari va strategiyalarini o'rganish orqali kelajakdagi o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish va inklyuziv ta'lim muhitini yaratish imkoniyatlari muhokama qilinadi.[1]

Adabiyotlar tahlili. O'qituvchining kasbiy tayyorgarligiga qo'yiladigan talablar Sharq mutafakkirlari – Ismoil al-Buxoriy, Yusuf Xos Hojib, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy, Jaloliddin Davoniy, Abdulla Avloniy kabi buyuk allomalarning asarlarida o'z aksini topgan. Oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilarni tayyorlash muammolari mamlakatimiz va xorijiy mutaxassislarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritilgan. Bo'lajak o'qituvchilar shaxsini shakllantirish, ularning o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirish, ijtimoiy faolligini oshirish va kasbiy shakllanganlik darajasini aniqlash masalalari M.A.Abdullajonova, O.A.Abdulina, A.A.Akbarov, X.A.Abduraxmanova, S.V.Safonova kabi olimlarning izlanishlarida o'rganilgan.[2]

O'qituvchining kasbiy mahoratini tadqiq etgan pedagog olimlar – H.Abdukarimov, N.Azizxo'jayeva, A.Aliyev, Yu.A.Axrorov, A.A.Verbitskiy, R.H.Jo'rayev, B.R.Jo'rayeva, J.G'.Yo'ldoshev, S.M.Markova, G.M.Maxmutova, L.M.Mitina, A.G.Morozov, U.N.Nishonaliyev, M.Ochilov, B.Raximov, N.Saidahmedov, V.A.Slastyonin, O'.Tolipov, A.R.Xodjaboyev, A.A.Xoliqov, N.Shodiyev, O.Haydarova, A.A.Hamidov, F.R.Yuzlikayevlarning ilmiy izlanishlari bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahorati, ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari, talabalarning dunyoqarashini shakllantirish, kasbiy va muloqot madaniyatini rivojlantirish usullari hamda o'qituvchilarni kasbiy tarbiyalash va tayyorlash muammolariga bag'ishlangan.

Muhokama va natijalar. Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik etikani shakllantirish jarayoni ularning kasbiy tayyorgarligi bilan uzviy bog'liq. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik etikani rivojlantirishda quyidagi asosiy omillar muhim rol o'ynaydi:[3]

1. **Nazariy bilim va amaliy tajriba uyg'unligi** – O'qituvchi tayyorlash jarayonida nazariy bilimlar amaliy mashg'ulotlar bilan mustahkamlanishi zarur. Pedagogik etika bo'yicha maxsus trening va seminarlar o'qituvchilarni real vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishga o'rgatadi.

2. **Kasbiy mas'uliyat va axloqiy qadriyatlar** – O'qituvchilarning o'z kasbiy burchlariga mas'uliyat bilan yondashishi ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Axloqiy qadriyatlarni shakllantirish uchun o'qituvchilar nafaqat nazariy bilim olishi, balki pedagogik faoliyatda axloqiy tamoyillarga amal qilishni o'rganishi kerak.

3. **Muloqot va ijtimoiy ko'nikmalar** – Pedagogik etikaning muhim jihatlaridan biri o'qituvchilarning samarali muloqot qila olishidir. O'qituvchi o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblari bilan ochiq va hurmatga asoslangan muloqot o'rnatishi lozim. Bu esa ta'lim jarayonida ishonch va hamkorlik muhitini yaratishga xizmat qiladi.

4. **Pedagogik etikani shakllantirishda psixologik qo'llab-quvvatlash** – O'qituvchilar duch keladigan axloqiy muammolarni samarali hal qilish uchun ularni psixologik jihatdan tayyorlash muhimdir. Psixologik treninglar va maslahatlar o'qituvchilarga stressni boshqarish va etika bilan bog'liq murakkab vaziyatlarni hal qilishda yordam beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, pedagogik etikani shakllantirishga yo'naltirilgan maxsus dasturlar va metodik yondashuvlar o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Pedagogik etikaga ega bo'lgan o'qituvchilar ta'lim jarayonida o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, adolat va

mas'uliyat tamoyillariga rioya qilish hamda ijobiy psixologik muhit yaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar.[4]

Shunday qilib, pedagogik etikani shakllantirish o'qituvchi tayyorlash jarayonining ajralmas qismi bo'lib, kelajak avlod ta'lim sifati va ta'lim tizimining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik etikani shakllantirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, pedagogik etika nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko'nikmalar, kasbiy mas'uliyat, samarali muloqot va psixologik tayyorgarlik bilan ham chambarchas bog'liq.[5]

Xulosa. Pedagogik etikani rivojlantirishning samarali usullaridan biri maxsus o'quv dasturlari, amaliy mashg'ulotlar va psixologik qo'llab-quvvatlash tizimlaridan foydalanishdir. O'qituvchilarni axloqiy tamoyillarga asoslangan holda tarbiyalash ularning o'quvchilar bilan ishlash jarayonida adolat, hurmat va mas'uliyat tamoyillariga rioya qilishiga yordam beradi.

Shunday qilib, bo'lajak o'qituvchilar uchun pedagogik etikani shakllantirish ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, ularning kelajakdagi professional muvaffaqiyatlari va ta'lim sifati uchun muhim asos hisoblanadi. O'qituvchi kasbiy faoliyatida pedagogik etika va axloqiy tamoyillarga amal qilishi ta'lim tizimining rivojlanishi va jamiyatda ijobiy o'zgarishlarning sodir bo'lishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyorlar:

1. Abdullajonova M.A., Abdulina O.A., Akbarov A.A., Abduraxmanova X.A., Safonova S.V. Bo'lajak o'qituvchilar shaxsini shakllantirish va kasbiy tayyorgarlik masalalari – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

2. Abdukarimov H., Azizxo'jayeva N., Aliyev A., Axrorov Yu.A., Verbitskiy A.A. Pedagogik mahorat va innovatsion texnologiyalar – Moskva: Pedagogika, 2019.

3. Jo'rayev R.H., Jo'rayeva B.R., Yo'ldoshev J.G'., Markova S.M., Maxmutova G.M. Ta'lim jarayonida pedagogik kompetensiya va kasbiy rivojlanish – Samarqand: Zarafshon, 2021.

4. Bodalev A.A., Ivanova Ye.M., G'oziyev E., Davletshin M.G. O'qituvchi shaxsining psixologik va psixofiziologik xususiyatlari – Toshkent: O'zbekiston, 2018.

5. Adolf V., Zimnyaya I., Karabayeva A., Kuzmina N., Muslimov N., Sharipov Sh. Kasbiy kompetentlikni shakllantirish nazariyasi va amaliyoti – Qozon: Universitet nashriyoti, 2020.